

LUNDS UNIVERSITET

Medicinska fakulteten

Institutionen för hälsovetenskaper

Arbetsterapeutprogrammet

Examensarbete på kandidatnivå 15hp

Hösten 2017

Aktivitetsmöjligheter för ensamkommande barn och ungdomar bosatta på HVB-hem

Författare: Rebecka Kjellberg och Terese Sjödahl

Handledare: Lina Magnusson

Lunds universitet

Medicinska fakulteten

Arbetsterapeutprogrammet

Box 157, 221 00 LUND

Aktivitetsmöjligheter för ensamkommande barn och ungdomar bosatta på HVB-hem

Författare: Rebecka Kjellberg och Terese Sjö Dahl

Handledare: Lina Magnusson

Examensarbete på kandidatnivå

Hösten 2017

Abstrakt

Aktivitetsförlust är vanligt som ensamkommande barn och ungdom. Dagliga aktiviteter och vardagsstruktur främjar välmående i den nya livssituationen. **Syfte:** Syftet med studien är att kartlägga och undersöka personalens erfarenheter kring aktivitet för ensamkommande barn och ungdomar som är bosatta på HVB-hem. **Metod:** Mixad metod användes. Kvantitativ datainsamling skedde via två aktivitetsdagböcker och kvalitativ datainsamling skedde via fyra halvstrukturerade intervjuer. **Resultat:** Dagböckerna illustrerade ungdomarnas aktiviteter och dess utförda plats då personal var involverad. Vanligaste platsen; HVB-hemmen. Vanligaste aktiviteterna; Måltid/matlagning, pedagogiska samtal och transport. Intervjuerna genererade i fem kategorier; Samhället påverkar ungdomarnas aktivitetsmöjligheter och delaktighet i aktivitet, HVB-hemmens fokus är att främja ungdomarnas integration och självständighet, personalens relation till ungdomarna är betydande för deras välmående och vardagsstruktur, ungdomarnas ursprung påverkar deras aktiviteter och sociala nätverk, ungdomarnas motivation och prioritering av ekonomiska resurser påverkar deras aktiviteter. **Slutsats:** Ungdomarna har sociala nätverk, möjlighet till variation av aktiviteter och möjlighet att påverka sina aktiviteter men begränsat till deras ursprung och samhällsgrupp. Personalen på boendet har en betydande roll att stötta ungdomarna i deras vardagsstruktur och integration. Ungdomarnas aktivitetsmöjligheter präglas av yttre faktorer som asylprocessen, skolplikt, ekonomiska resurser, HVB-hemmens arbetssätt och dess tillgängliga personal.

Nyckelord

Aktivitet, Arbetsterapi, Ensamkommande barn och ungdomar, Flyktingbarn, HVB-hem, Integration

Lunds universitet
Medicinska fakulteten
Arbetsterapeutprogrammet
Box 157, 221 00 LUND

Occupational Opportunities for Unaccompanied Minors Living at Group Homes

Author/s: Rebecka Kjellberg and Terese Sjö Dahl

Supervisor: Lina Magnusson

Bachelor thesis

Autumn 2017

Abstract

Occupational loss is common as an unaccompanied child. Daily activities and living structure promote well-being. **Aim:** Mapping and exploring the staffs' experiences of activities for unaccompanied children living at group homes. **Method:** Mixed method was used. Quantitative data collection consisted of two Activity Diaries. Qualitative data collection consisted of four semi-structured interviews. **Result:** The diaries emerged in categories of the adolescent's activities and its location, performed alongside the staff. The most common location; The group homes. The most common activities are; Meals/cooking, pedagogical talks and transport. The interviews resulted in five categories based on the participants' perspectives; Society affects the adolescents' activity opportunities and participation in activity, the focus of the group homes is promoting integration and independence of the adolescents', the relationship of the staff to the adolescents' is significant for well-being and living structure, the origin of the adolescents' affects their activities and social networks, the motivation of the adolescents' and the prioritization of financial resources affect their activities. **Conclusion:** The adolescents' have social networks, opportunities for variation of activities and the ability to influence activities but limited to their origin and community. The staff has a significant role to support the adolescents' everyday structure and integration. The adolescents' activity opportunities are characterized by external factors such as the asylum process, compulsory education, financial resources and the group homes working methods and its available staff.

Keywords

Activity, Group home, Integration, Occupational therapy, Refugee children, Unaccompanied minors

Lund University
Faculty of Medicine
Occupational Therapy Programme
Box 157, S-221 00 LUND

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Bakgrund.....	2
Barn och ungdomar på flykt	2
Ensamkommande barn och ungdomar i Sverige	2
Aktivitet	4
Aktivitetsberövning	5
Aktivitetsrättvisa	6
Aktivitet för flyktingar	7
Syfte.....	9
Frågeställningar	9
Metod.....	9
Design	9
Urval	10
Procedur	10
Datainsamling	11
<i>Aktivitetsdagbok</i>	11
<i>Halvstrukturerad intervju</i>	11
Dataanalys	12
<i>Analys av aktivitetsdagböckerna</i>	12
<i>Analys av de halvstrukturerade intervjuerna</i>	13
Forskningsetiska överväganden	14
Resultat.....	15
Diskussion	24
Resultatdiskussion	24
<i>Klinisk relevans för arbetsterapi</i>	27
Metoddiskussion	28
Slutsats.....	31
Referenser	33
Bilaga 1 - Informationsbrev.....	39
Bilaga 2 - Aktivitetsdagbok.....	41
Bilaga 3 - Intervjuguide för personal.....	44
Bilaga 4 - Intervjuguide för enhetschef	45
Bilaga 5 - Samtyckesblankett.....	46

Inledning

En av de största världsfrågorna är migration. Migration innebär att människor flyttar mellan olika länder (Migrationsverket, 2017b). En anledning till migration är att människor blir tvingade till flykt från sitt hemland. Det kan bero på flertalet anledningar som till exempel krig, naturkatastrofer, trakasserier eller förföljelser. Att vara flykting innebär en välgrundad rädsla att utsättas för förföljelse i sitt hemland på grund av ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning (United Nations High Commissioner for Refugees, 1951). Ensamkommande barn är de som ännu inte fyllt 18 år och som under flykt har skilts från sina föräldrar, vårdnadshavare eller annan släkt utanför kärnfamiljen när de anlant till Sverige (Brunnberg, 2015). Ett sätt för Sverige att ta emot ensamkommande barn och ungdomar är via boendeformen Hem för vård och boende (HVB-hem) (Brunnberg, 2015).

Vid migration till ett nytt land är det vanligt med förlust av meningsfulla aktiviteter som tidigare karakteriserat individens vardag, en vardag som individen tvingats att fly från (Gupta & Sullivans, 2013; Whiteford, 2014). Individen behöver finna nya dagliga aktiviteter och nya sätt att utföra aktiviteter på i den nya samhällskontexten som skapar ett sammanhang för individen och på detta sätt främja integration (Gupta & Sullivan, 2013). En vision utvecklad inom aktivitetsvetenskap är att alla individer ska ha rätt till aktivitet, aktivitetsrättvisa. Rätten till att kunna utföra aktiviteter på ett tillfredsställande och meningsfullt sätt som skapar en upplevd livskvalitet och hälsa för individen (Stadnyk, Townsend & Wilcock, 2014).

Bakgrund

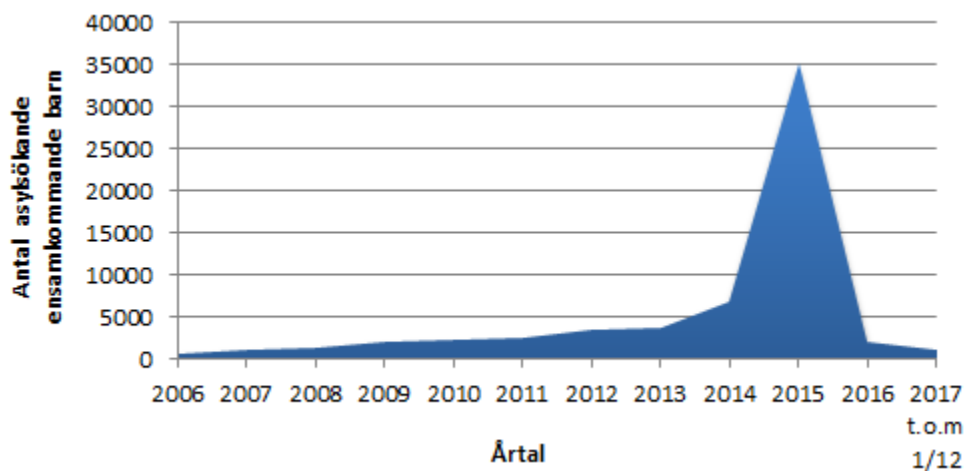
Barn och ungdomar på flykt

När ett barn blivit tvingad till flykt och måste lämna sin trygga omgivning är den tyngsta förlusten kopplad till de personer som barnet har ett djupt emotionellt band till som exempel sin mamma och pappa. För de lite äldre barnen blir även förlusten av tidigare identitet stor, relaterat till tidigare aktiviteter som karaktäriserat vardagen och förlusten av de roller barnet haft bland annat i skolan och bland kompisar. Flykten och att bli tvingad in i ett nytt samhälle genererar i höga krav på att snabbt skapa ett nytt socialt nätverk, nya roller, ett nytt språk och en ny identitet i en ovan miljö (Angel och Hjern, 2004).

Det är många gånger svårt och komplicerat att adaptera sig till ett nytt land vilket även försvåras av att många ensamkommande barn och ungdomar samtidigt behöver hantera hemska upplevelser från flykten och situationen i hemlandet. Många ensamkommande barn och ungdomar i Sverige har symtom som separationsångest, nedstämdhet, ängslan, sömnproblematik och post traumatiskt stress (PTSD) (Angel & Hjern, 2004). Enligt Wernesjö (2014) har ensamkommande barn och ungdomar större sannolikhet att utveckla PTSD på grund av sina erfarenheter. Brunnberg (2015) förklarar att det är viktigt att barnen och ungdomarna känner sig trygga, sedda och inkluderande i hemmen de blivit placerade i för att de ska kunna hantera de svåra erfarenheter de bär med sig och kunna skapa ett nytt liv i Sverige. Det är viktigt att de blir bekräftade och upplever att deras erfarenheter samt kultur accepteras.

Ensamkommande barn och ungdomar i Sverige

Alla som migrerar till Sverige har rätt att ansöka om asyl. Personer som söker asyl och väntar på beslut om uppehållstillstånd kallas för asylsökande (Angel och Hjern, 2004). Ensamkommande barn och ungdomar i Sverige presenteras av Migrationsverket (2017d) i statistik som asylsökande ensamkommande barn. Under år 2006 började antalet ensamkommande barn och ungdomar att öka i Sverige i förhållande till tidigare år.

Figur 1: Antal asylsökande ensamkommande barn i Sverige (Migrationsverket, 2017e)

De senaste siffrorna som är dokumenterade visar att 17 054 asylsökande ensamkommande barn var inskrivna i migrationsverkets mottagningssystem den 30 juni 2017. År 2016 beviljades 6 853 ensamkommande barn uppehållstillstånd i Sverige, vilket är 72 procent av de som ansökt det året. Fram till 30 juni år 2017 har 2 674 ensamkommande barn beviljas uppehållstillstånd i Sverige år 2017 fram till 30 juni (Migrationsverket, 2017d).

I Sverige är det migrationsverkets uppgift att godkänna eller avslå tillfälliga eller permanenta uppehållstillstånd (Migrationsverket, 2017a). Ensamkommande barn och ungdomars asylsökning ska prioriteras och Sverige har skyldighet att omhänderta dem under asylprocessen.

Ensamkommande barn och ungdomar har möjlighet till en mer utbredd kontakt med svenska myndigheter och välfärdstjänster än vad som gäller för övriga asylsökande, inkluderat flyktingbarn som anlänt med anhöriga (Wernesjö, 2014). För de ungdomar som inte fått permanent uppehållstillstånd kan ett tidsbegränsat uppehållstillstånd tillämpas om de studerar på gymnasiet, enligt den nya gymnasielagen som trädde i kraft första juni 2017 (Migrationsverket, 2017c).

Det är migrationsverkets uppgift att placera ut ensamkommande barn och ungdomar i någon typ av boendeform i en kommun under tiden som de väntar på beviljat eller avslaget uppehållstillstånd. Sedan är det kommunerna som tar över ansvaret om hur de ensamkommande barnen och ungdomarna omhändertas enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) (Migrationsverket,

2017a). Alla ensamkommande barn och ungdomar har rätt att bli tilldelad en god man (Migrationsverket, 2017d). Det finns olika boendeformer för ensamkommande barn och ungdomar i Sverige där de vanligaste är traditionella fosterhem och HVB-hem. HVB-hem är en form av gruppboende på institution med bemanning som många kommuner har prioriterat som placeringsform (Brunnberg, 2015). När de ensamkommande barnen och ungdomarna anländer till Sverige behöver de hjälp med att introduceras till det svenska samhället, hur det svenska välfärdssystemet fungerar och i att upprätthålla en fungerande vardag för att främja deras delaktighet i integrationsprocessen. Personal på HVB-hem för ensamkommande barn och ungdomar är betydelsefulla för deras vardagsstruktur och integration till samhället (Kaukko & Wernesjö, 2017). Några exempel på aktiviteter som kan erbjudas på HVB-hem är bland annat matlagning, tvättning, fritidsaktiviteter och samhällsinformerande workshops (Hvbguiden, u.å).

Aktivitet

Människan uttrycker och identifierar sig genom engagemang i sina aktiviteter (Christiansen & Townsend, 2010). Individens aktiviteter påverkas av personerna i deras närhet och av de aktivitetsmöjligheter samhället erbjuder. Omgivningen kan både uppmuntra till aktivitet och förhindra aktivitet (Erlandsson & Persson, 2014). Enligt Peny-Dahlstrand (2016) är barnens roll i västvärldens samhälle befriad från ett ansvarstagande där lek är den primära aktiviteten. Samhället har, utefter dessa värderingar, skapat förutsättningar till att barnet ska ha möjlighet till lek i sin vardag. Enligt Erlandsson och Persson (2014) är aktivitet ett fenomen med en början och ett slut som en individ har valt att engagera sig i. Varje aktivitet har en unik speciell form, en form som definieras utifrån det kulturella sammanhanget aktiviteten utförs i. Människans hälsa är en subjektiv upplevelse och en grundsten inom aktivitetsvetenskap där utförandet av aktivitet har en stor förankring till människans upplevda hälsa och välmående (Eklund, 2010; Trimboli & Taylor, 2016; Erlandsson och Persson, 2014).

Det faktiska utövandet av aktiviteter i vardagen skapar människans personliga och sociala identitet, vilket innebär uppfattningen personen har om sig själv (Kielhofner & Forsyth, 2012b; Peny-Dahlstrand, 2016). Människans personliga och sociala identitet speglar sig i de roller som

en person identifierar sig med (Kielhofner & Forsyth, 2012b). Angel och Hjern (2004) förklarar att många ungdomar som migrerar förlorar roller som tidigare varit viktiga för synen på sig själv. Vanliga förluster av roller är i kompisrelationer och sin roll som elev som tidigare skapat ett sammanhang och känsla av samhörighet för individen. Ungdomarna behöver finna dessa roller på nytt vid integreringen i den nya samhällskontexten.

Skolan är en daglig aktivitet som bidrar till utveckling och välmående för barn och ungdomar (Orban, 2016). Eklund (2010) beskriver att skolan är betydelsefull för barn och ungdomar då skolan skapar ett socialt sammanhang och en struktur i vardagen. Att befinna sig i ett sammanhang i sin vardag är av stor vikt för att uppleva en meningsfullhet i livet. Människan mår bra av att skapa sig en struktur i vardagen då det indikerar en upplevelse av trygghet och kontroll. Människan strukturerar sina dagar och veckor med aktiviteter som under dagen bildar en kedja av aktivitetsutföranden som skapar ett aktivitetsmönster och till slut formar människans liv (Eklund, 2010). Människan är också en social varelse som är i behov av ett socialt utbyte och av känslan att känna sig behövd. Känslan av meningsfullhet är djupt förankrat med möjligheten till att få dela sina upplevelser och aktiviteter med andra individer och grupper (Christiansen & Townsend, 2010). Det finns ett ordspråk som lyder ”delad glädje, dubbel glädje; delad sorg, halv sorg” som speglar den sociala samhörigheten vi behöver.

Aktivitetsberövning

Aktivitetsberövning (eng. Occupational Deprivation) är ett relativt nytt begrepp och innebär att människor inte erbjuds samma möjlighet till aktivitet beroende på bland annat social status, ekonomi, samhällsstrukturer och geografisk position (Whiteford, 2014). Whiteford (2014) menar vidare att det är viktigt att poängtera att aktivitetsberövning uppstår först när en extern faktor påverkar förutsättningar till aktivitet för individen och leder till berövande av aktivitet. Vuxna migranter med mental ohälsa upplever sig själva som mestadels passiva reaktorer och kraftlösa på grund av sociala och yttre krafter (Pooremamali, Morville & Eklund, 2017). Människor som varit på flykt är en riskgrupp för att drabbas av aktivitetsberövning (Trimboli & Taylor, 2016).

En faktor som bidrar till aktivitetsberövning för nyanlända migranter är den språkliga barriären, då det begränsar migranterna att kommunicera och interagera med befolkningen i det nya landet.

Aktivitetsberövning är en subjektiv upplevelse som är förankrad till vad individen uppfattar som en meningsfull aktivitet och när det uppstått en aktivitetsberövning av dessa. Att uppleva aktivitetsberövning kan för individen leda till ett missnöje i livet (Morville, 2014). Samtidigt finns en kulturell skillnad att beakta gällande aktivitetsberövning menar Whiteford (2014). Detta bekräftar även Eklund, Persson, Pooremamali och Östman (2015) och beskriver att det svenska samhället anser att arbetslöshet är en aktivitetsberövning, men i ett annat kulturellt perspektiv är kvinnans uppgift och önskan att ta hand om barnen och hushållet och att mannen är den som försörjer familjen genom arbete.

Aktivitetsrättvisa

Aktivitetsrättvisa (eng. Occupational Justice) är ett begrepp som är utvecklat inom aktivitetsvetenskap och är grundat i tron att människan är en varelse i behov av aktivitet för att uppleva hälsa och livskvalitet (Stadnyk, et al., 2014). Aktivitetsrättvisa utgår från visionen att världen skapar förutsättningar för människans engagemang i aktiviteter som är meningsfullt och användbart för dem i deras omgivning (Stadnyk, et al., 2014). Teorin om aktivitetsrättvisa ser på behovet av mångfalden av aktiviteter för både individen och för människan i grupp, samt redogör för en människas behov av aktivitet för att kunna utvecklas och frodas som individ. Begreppet fokuserar på relationen mellan aktivitet, hälsa och livskvalitet. Detta samtidigt som rätten, rättvisan och möjligheten till aktivitet beskådas (Hocking, 2017). Teorin diskuterar hur samhället har ett ansvar och en skyldighet att skapa dessa aktivitetsmöjligheter för befolkningen (Stadnyk, et al., 2014).

I Förenta Nationernas (FN) barnkonvention från 1989 (Regeringskansliet, 2011) redogörs barnets rättigheter. De grundläggande principerna är att barnets bästa alltid ska beaktas i alla beslut angående barnet. Barnet ska ha rätt att få komma till tals, barnets rätt till utveckling och liv samt förbud mot diskriminering mot barnet. Enligt barnkonventionen har barnet rätt till

utbildning, tillfredsställande levnadsstandard och ska ha möjlighet till bästa uppnåeliga hälsa (Mänskliga Rättigheter, u.å; Regeringskansliet, 2011). Kaukko och Wernesjö (2017) uppger att ensamkommande barn och ungdomar upplever en sårbarhet i samhället. Forskning har visat att de upplever maktlöshet i beslut som fattas angående dem (Gustafsson, Fioretos & Norström, 2012). Tidigare forskning visar på att de ensamkommande barnen och ungdomarnas deltagande är begränsat under asylprocessen i mottagnings- och vårdssystemet (Kaukko och Wernesjö, 2017). Personalens roll är därför betydelsefull för att ge stöd och bidra med konsekvenstänk som behövs för att fatta viktiga beslut som gynnar dem. Kaukko (2015) menar att stabiliteten och rätten att skyddas av auktoritära vuxna som ensamkommande barn och ungdom upplevs överväga rätten att få sin egen röst hörd.

Arbetet för att försäkra aktivitetsrättvisa för människan kräver allmänhetens medvetenhet om de kränkningar som existerar vid människors rättigheter till aktivitet och dessa kränkningars inverkan (Hocking, 2017). Aktivitetsrättvisa och utmaningen det innebär att skapa människans rätt till aktivitet i samhället skulle en legitimerad arbetsterapeut möta bra genom sin vetenskapliga och praktiska kunskap om människors aktivitet (Erlandsson & Persson, 2014).

Aktivitet för flyktingar

Många flyktingar som anländer till Sverige eftersträvar en lugn och trygg vardag där de kan slå sig till ro (Morville, 2014). I tidigare forskning har upplevelsen av aktivitetsberövning identifierats hos vuxna flyktingar då de har avsaknad av dagliga och meningsfulla aktiviteter (Eklund, Persson, Pooremamali & Östman, 2015; Gupta & Sullivan, 2013; Trimboli & Taylor, 2016). Det är viktigt att anamma den nya kulturen och det samhälle där integrationen ska ske utan att negligera tidigare kulturell bakgrund och de aktiviteter som karaktäriserat tidigare vardag. Blandningen av den gamla och nya kulturen främjar integration och individens hälsa och välmående (Nayar, Hocking, Giddings, 2012; Pooremamali, 2012). Det är vanligt att tidigare roller och aktiviteter ändrar betydelse för individen vid migration. Ett nytt positivt identitetsskapande i deras nya samhälle är därför viktigt för att flyktingarna åter ska finna meningsfull aktivitet (Huot, Laliberte, Rudman, Dodson & Magalhães, 2013). Vid immigration

är det viktigt att flyktingar och asylsökande har något att göra och möjlighet att skapa dagliga rutiner för att förebygga tristess och negativa tankar (Trimboli & Taylor, 2016).

Positiva relationer, ett identitetsskapande genom aktiviteter och känsla av balans mellan arbete, fritid och vila innebär en god aktivitetsbalans som främjar hälsa (Eklund, 2010). En av arbetsterapeuternas huvudsakliga arbetsuppgifter är att skapa rätt förutsättningar för positiv aktivitetsbalans (Bejerholm, 2010b). Eklund et.al. (2015) uttrycker en oro om att vården överlag är undermålig i att bemöta kulturella skillnader. Även Iwama, Macdonald och Thomson (2011) belyser detta och diskuterar hur arbetsterapi är grundat i en västerländsk kultur. För att kunna praktisera arbetsterapi över kulturella skillnader behövs en medvetenhet om olika kulturella synsätt på aktivitet för att kunna ta reda på vad som uppfattas som meningsfullt och för vem. I Sverige är det inte vidare utvecklat att arbetsterapeuter finns inkopplade i verksamheter med ensamkommande barn och ungdomar. I tidskriften Sveriges arbetsterapeuter redogörs det att utbudet av arbetsterapeuter inom nyanlända och integration är tunt, vilket enligt dem borde vara en självklarhet då aktivitet och arbetsterapi pekar på positiva resultat för en god integration (Kåhlin, 2016).

Denna studie kommer att undersöka personalens perspektiv av ensamkommande barn och ungdomars aktivitetsmöjligheter och aktiviteter i deras vardag. Personalen på HVB-hemmen arbetar med ensamkommande barn och ungdomar under dygnet och finns närvarande i deras vardag. De har möjlighet att främja barnen och ungdomarnas aktiviteter i deras livssituation som främjar integration och ett positivt identitetsskapande. Det finns begränsad forskning relaterat till asylsökande, ur ett aktivitetsvetenskapligt perspektiv (Morville, 2014) och särskilt gällande ensamkommande barn och ungdomar. Forskning inom detta område är viktigt då det behövs mer kunskap för att bättre kunna tillgodose ensamkommande barn och ungdomars behov av aktivitet.

Syfte

Syftet med studien är att kartlägga och undersöka personalens erfarenheter kring aktivitet för ensamkommande barn och ungdomar som är bosatta på hem för vård och boende (HVB-hem).

Frågeställningar

- Vilka aktiviteter har ensamkommande barn och ungdomar bosatta på HVB-hem möjlighet att utföra individuellt och i grupp?
- Vilka faktorer inverkar på ensamkommande barn och ungdomars aktiviteter och deras möjlighet att påverka deras aktiviteter?
- Vilken roll har personal på HVB-hem när det gäller att skapa aktivitetsmöjligheter och främja aktivitet för ensamkommande barn och ungdomars vardag?

Metod

Design

Studien är en empirisk tvärsnittsstudie (Kristensson, 2014) med mixad metod (Creswell, 2009). En mixad metod innebär att både en kvantitativ, aktivitetsdagbok (Bejerholm, 2010a), och en kvalitativ, halvstrukturerad intervjuansatser (Kristensson, 2014) användes. Forskning inom hälsa och välfärd är komplext och en mixad metod är fördelaktigt för att kunna fånga upp komplexiteten i ämnesområdet (Creswell, 2009).

Urval

Bekvämlighetsurval (Kristensson, 2014) användes då studien sökte kandidater inom specifikt verksamhetsområde under den tidsperiod kursen för kandidatuppsats erbjöd. Kristensson (2014) beskriver att bekvämlighetsurval fokuserar på att välja ut lättillgängliga kandidater och att det oftast sker utifrån ett visst sammanhang under en bestämd tidpunkt. Inklusionskriterierna i studien var att endast fast anställd personal och verksamhetschefer arbetandes i Skåne på HVB-hem för ensamkommande barn och ungdomar skulle inkluderas och dessa skulle ha minst sex månaders erfarenhet. Inklusionskriterierna utökades under förloppet till att innefatta intervjuer med verksamhetschefer för HVB-hem som gett medgivande till att delta i studien.

Exklusionskriterierna var: Vikarier och administrativa arbetstagare som inte arbetar regelbundet med barnen och ungdomarna. Även personal som inte arbetar på HVB-hemmen utan utför enstaka beställda tjänster med barnen och ungdomarna vid till exempel en samtalskontakt exkluderades.

Procedur

Författarna tog kontakt med 22 verksamhetschefer för HVB-hem med ensamkommande barn och ungdomar i Skåne. Verksamhetscheferna erhöll information om studien först via telefon och sedan genom ett informationsbrev som sändes ut via mail (Bilaga 1). I brevet tillfrågades de om att vidarebefordra informationen till sin personal på HVB-hemmen för att på så sätt undersöka personalens intresse av att delta i studien. Författarnas val av tillvägagångssätt berodde på att HVB-hemmen har skyddad identitet vilket gör att författarna inte hade tillgång till deras kontaktuppgifter. Av de 22 verksamheter som kontaktades hade tre verksamheter möjlighet att delta i studien vilket totalt genererade i fyra deltagande personal.

Datainsamling

Datainsamlingen genomfördes på de tre olika verksamheter som var belägna i olika skånska kommuner med personal eller verksamhetschef som arbetade med ensamkommande barn och ungdomar bosatta på HVB-hem. Personal och verksamhetschef som deltog i studien kommer att benämnas som deltagare i resultatet och diskussionen. Studiens tillvägagångssätt bestod av två delar som var aktivitetsdagbok och intervju.

Aktivitetsdagbok

Aktivitetsdagboken som användes i studien var inspirerad av det standardiserade bedömningsinstrumentet The Profiles of Occupational Engagement in people with Severe mental illness (POES) (Bejerholm, 2010a). Enligt Bejerholm (2010a) används det arbetsterapeutiska bedömningsinstrumentet aktivitetsdagbok för att kartlägga en individs aktivitetsmönster. Författarna gjorde revideringar i POES för att dagboken skulle ta reda på aktiviteter som utfördes i verksamheten där personalen var inblandade och antalet deltagare vid aktivitet. Kategorierna omformulerades från individ- till gruppnivå, antal deltagare i aktivitet lades till och en inledande beskrivning av hur dagboken skulle genomföras av personal omformulerades.

Aktivitetsdagboken (Bilaga 2) fylldes i av deltagarna varje gång en aktivitet startades med de ensamkommande barnen och ungdomarna, vilket skedde under tre dygn bestående av två vardagar och en helgdag. Totalt genomförde två verksamheter en aktivitetsdagbok vardera, motsvarande sex dygn.

Halvstrukturerad intervju

Intervjuerna genomfördes som halvstrukturerade (Kristensson, 2014) med en personal eller en verksamhetschef för att ta reda på deras individuella erfarenheter av aktivitet i verksamheten (Kvale & Brinkman, 2014). Inför intervjun hade författarna utvecklat två intervjuguider med en struktur enligt Kvale och Brinkman (2014) med öppna frågor som skapade förutsättningar till den intervjuade att berätta fritt om sina erfarenheter och tankar. Syftet med intervjun var att förstå personalens tankar och erfarenheter av aktivitet från den faktiska verkligheten. Enligt

Kvale och Brinkmann (2014) är perspektivet från de som berörs av ämnesområdet den relevanta verkligheten, med antagandet att verkligheten är hur människan uppfattar den.

Första intervjun genomfördes som en pilotintervju av RK och TS för att ta reda på om intervjufrågorna som var framtagna hade förutsättningar att svara på studiens syfte (Kvale & Brinkmann, 2014). Efter pilotintervjun utfördes revideringar i intervjuguiderna (Bilaga 3 & Bilaga 4) innan vidare intervjuer hölls. Den andra och fjärde intervjun höll RK i och den tredje intervjun höll RK och TS gemensamt. Intervjuerna ägde rum i en tyst miljö som personalen eller verksamhetschefen valt på deras arbetsplats (Kristensson, 2014). När båda författarna deltog vid intervju valdes en huvudansvarig intervjuare som ställde frågorna från intervjuguiden. Under intervjun användes följdfrågor för att få den som intervjuades att utveckla sitt svar eller för att svara mer precist (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervjuaren som inte var huvudansvarig förde anteckningar och inflikade med följdfrågor under intervjuens gång. Totalt fyra intervjuer genomfördes på tre verksamheter med tre personal och en verksamhetschef. Intervjuerna spelades in med diktafon, efter godkännande av den som intervjuades. Intervjuernas längd varierade mellan 28 - 94 minuter, med ett medianvärde på 61 minuter.

Dataanalys

Både i den kvalitativa och kvantitativ dataanalysen av studiens datainsamling användes en induktiv ansats, då datainsamlingens olika delar analyserades utifrån den fakta och de erfarenheter som framkom av deltagarna. Utifrån det skapades ett resultat om vad datan i helhet förmedlade (Kristensson, 2014).

Analys av aktivitetsdagböckerna

Beskrivande statistik tillämpades för att redovisa den kvantitativa datainsamlingen (Kristensson, 2014) genom analys av; Frekvens av aktiviteter; Aktiviteternas utförda plats; Om aktiviteten sker individuellt med en ungdom eller med ungdomar i grupp. De utförda aktiviteterna som framkom av aktivitetsdagböckerna sammanfördes och presenteras i 13 aktivitetskategorier som speglar de ursprungliga aktiviteterna som utförts. Framställningen av aktivitetskategorierna gjordes genom

att identifiera gemensamma nämnare i de dokumenterade aktiviteterna i aktivitetsdagböckerna. Reflektionerna i aktivitetsdagböckerna var inte konsekvent ifyllda av deltagarna och där av utslutits från resultatet och är bortfall av data. Den aktivitetsdagbok som en verksamhet inte fyllde i är bortfall av data.

Analys av de halvstrukturerade intervjuerna

Intervjuerna, som står för den kvalitativa datainsamlingen, analyserades genom kvalitativ innehållsanalys enligt Graneheim och Lundman (2004). Kvalitativ innehållsanalys innebär att finna likheter, skillnader och mönster i data som slutligen resulterar i kategorier. Rådata som transkriberats från de fullständiga intervjuerna analyserades genom att först identifiera meningsbärande enheter som i sin tur kondenserades och kodades (Tabell 1). Författarna identifierade meningsbärande enheter som var i förankring till ungdomarnas aktiviteter och aktivitetsmöjligheter och hur personalen upplevde att de jobbade för att skapa förutsättningar till aktivitet. Att sätta en kod innebär att skapa en tolkning som skildrar den meningsbärande enheten (Graneheim & Lundman, 2004). De koder som framtagits och som speglade liknande innebörd sammanfördes av författarna till kategorier (Graneheim & Lundman, 2004).

Tabell 1: Exempel på process av kvalitativ innehållsanalys (Graneheim & Lundman, 2003)

Meningsbärande enhet	Kondensering	Kod
”Nu det senaste har det varit väldigt populärt att koppla ihop sina skoldatorer och hålla på att spela lan tillsammans och sådana grejer, det är det senaste nu som de håller på att pilla med. På söndagar är det ofta nu är det sticker iväg till en hall och spelar lite fotboll tillsammans och gör lite såna saker” Deltagare 3	På fritiden umgås ungdomarna tillsammans genom att lana på skoldatorerna eller spela fotboll i en idrottshall	Ungdomarna umgås med varandra på boendet och genom idrottsaktiviteter tillsammans på fritiden
”Men i deras fall har dom ju inte samma tid. De ska på väldigt kort tid, dels lära sig svenska, dels välja vad de vill läsa vidare eller om de inte ska läsa vidare då veta vad de ska göra istället.” Deltagare 1	Ungdomarna ska på en kort tid lära sig svenska och skapa sig en plan med för deras studier eller annan daglig aktivitet	Ungdomarna har begränsad tid att lära sig svenska och skapa en plan med bosättningen i Sverige

Vid första intervjun identifierade författarna meningsbärande enheter var för sig. Efter varje sida av transkriberad text diskuterade författarna deras resonemang vid identifiering av

meningsbärande enheter, efter det kondenserades och kodades materialet på samma sätt. När en likhet mellan författarnas analyser skildrades gick författarna vidare och kodade hälften av intervjuerna var. Utav koderna som framtagits skapade författarna kategorier för att identifiera dimensioner som speglade innehållet (Graneheim & Lundman, 2004).

I resultatredovisningen har citat från studiens deltagare tagits med för att tydligare konkretisera innehållet i kategorierna. Författarna har gjort mindre grammatiska korrigeringar i citaten. I resultatredovisningen presenteras de ensamkommande barnen och ungdomarna endast konsekvent som ungdomarna, då detta var deltagarnas benämning vid intervjuerna.

Forskningsetiska överväganden

Innan deltagarna skrev på samtycke till studien informerades de om studiens tillvägagångssätt och syfte. De fick erhålla ett informationsbrev (Bilaga 1) där de kunde läsa om studiens bakgrund, syfte och hur datainsamlingen skulle komma till att ske. Deltagarna informerades om att när kandidatuppsatsen är godkänd kommer de att ha möjlighet att ta del av resultatet. Deltagarna fick tydligt redogjort för vad som konkret förväntades av dem. Deltagarna informerades om att deras medverkan skedde på frivillig basis och att möjligheten att avbryta sitt deltagande funnits utan att lämna någon form av förklaring, enligt autonomiprincipen (Kristensson, 2014; Vetenskapsrådet VR, 2017). En samtyckesblankett har signerats av båda parter inför datainsamlingen (Bilaga 5). Deltagandet i studien har haft samma förutsättningar och skett på lika villkor, enligt rättvisepincipen (Kristensson, 2014). Rådata har förvarats säkert utan att obehöriga personer har haft tillgång till dokumenten. Deltagarnas identifierande uppgifter som namn och lokalisering av identifierades i datainsamlingens bearbetning. Uppgifterna har endast använts i studiesyfte och efter examination av kandidatuppsatsen kommer rådata att förstöras, enligt inte skada-principen (Kristensson, 2014).

Tydlig information har framgått till de som medverkat i studien att författarna inte har velat ha några personuppgifter eller identifiering relaterat till de ensamkommande barnen och

ungdomarna. Studien belyser endast vilka aktiviteter som erbjuds gruppen och hur många ungdomar som medverkat vid aktiviteterna. Nyttoprincipen har beaktats genom att studiens tillvägagångsätt har övervägts då studien anses vara viktig och överväger risken för skada och obehag (Kristensson, 2014).

Resultat

I resultatet kommer det kvantitativa resultatet av aktivitetsdagböckerna presenteras först och efter det kommer resultatet av de kvalitativa intervjuerna att presenteras. I båda resultaten framkom det att ungdomarna utförde och hade möjlighet till varierade aktiviteter i sin vardag samt att personalen arbetade med ungdomarna utifrån ett individfokus inriktat på att främja ungdomarnas självständighet och delaktighet i samhället. Båda resultaten visade även att personalen var betydelsefulla i ungdomarnas vardagsstruktur.

Kvantitativt resultat

Frekvens av aktivitet

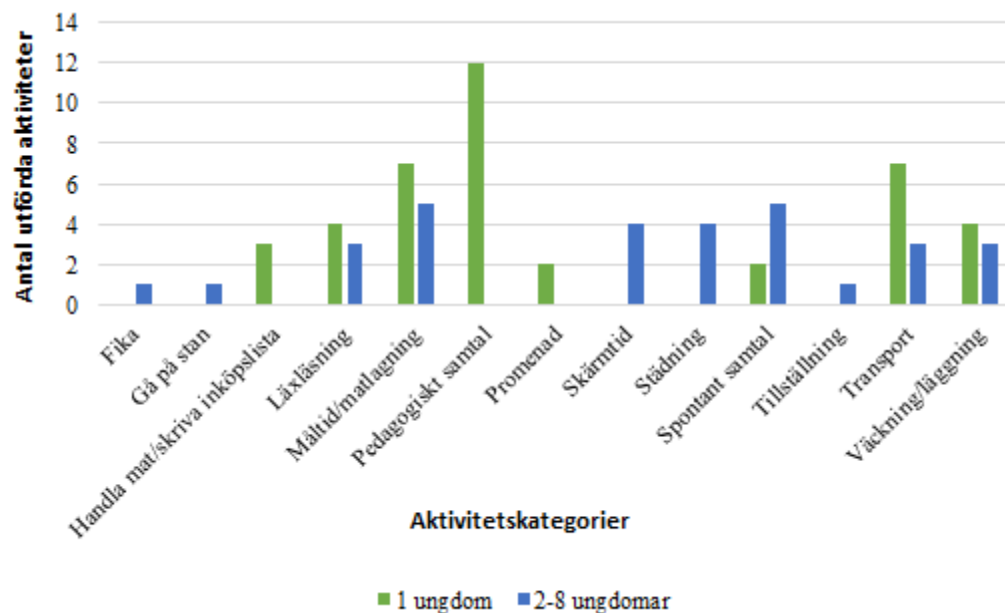
I aktivitetsdagböckerna framkom att ungdomarna var aktiva i olika aktiviteter som tillsammans sammanfattades i 13 aktivitetskategorier. I tabell 2 förklaras vilka typer av aktiviteter som sorterats in under varje aktivitetskategori.

Tabell 2: Förklaring av aktivitetskategorierna som framkom av de dokumenterade aktiviteterna i aktivitetsdagböckerna

Aktivitetskategori	Beskrivning av aktivitetskategori
Fika	Fika
Gå på stan	Gå runt på stan, gå i affärer
Handla mat/skriva inköpslista	Handla mat, förbereda inköpslista
Läsläsning	Skoluppgifter, högläsning

Måltid/matlagning	Lagar eller äter måltid
Pedagogiskt samtal	Utvecklingssamtal på skola. Möten på praktik och myndighet. Motiverande samtal. Personal påminner om inplanerade möten. Strukturerade samtal på boende i syfte att lära sig svenska samhällsstrukturer och till självständighet (till exempel ekonomi, skola, praktik, boende, räkningar, hälsa)
Promenad	Ute och går i närområdet
Skärmtid	TV tittande, tv spel, datorspel, sitta med mobiltelefon
Spontant samtal	Vardagliga samtal där ungdomar till exempel berättar om sin dag eller uttrycker sina tankar och känslor spontant
Städning	Städa gemensamma utrymmen
Tillställning	inflyttningsfest, födelsedagsfest och stadsfestivaler
Transport	Transportera ungdom mellan boende och aktivitet
Väckning/läggning	Stöttar vid väckning på morgon eller läggning på kväll

Från aktivitetsdagböckerna framkom också antalet tillfällen aktiviteterna inom varje aktivitetskategori utförts under de dokumenterade dygnet (Se Figur 1). Den vanligaste aktiviteten som personalen var delaktig i med en ungdom var *pedagogiskt samtal*. *Pedagogiskt samtal* hade ett tydligt fokus på ungdomarnas självständighet och integration, individuellt utfört med ungdomarna. Aktiviteterna *transport*, *matlagning/måltid* och *läxläsning* var andra, vanligt utförda aktiviteter, där personalen utförde aktiviteterna både individuellt med en ungdom och med ungdomar i grupp. Flera av aktiviteterna som personalen var delaktiga i var aktiviteter som syftade till att stötta ungdomarna i upprätthållning av vardagsstruktur såsom *läggning/väckning*, *transportera*, *städning*, *måltid/matlagning* och *handla mat/skriva inköpslista*. Att umgås genom *spontant samtal*, *skärmtid*, *tillställning*, *fika* och *gå på stan* kan tolkas som sociala aktiviteter och var vanligare att ske med ungdomar i grupp än individuellt med en ungdom. Personalen var delaktig i elva fler aktiviteter med enskilda ungdomar än i aktiviteter med ungdomar i grupp.

Figur 2: Frekvens av aktiviteter. Figuren redovisar aktiviteter som personal utför med en ensamkommande ungdom eller med ensamkommande ungdomar i grupp (2-8 ungdomar)

Aktiviteternas utförda plats

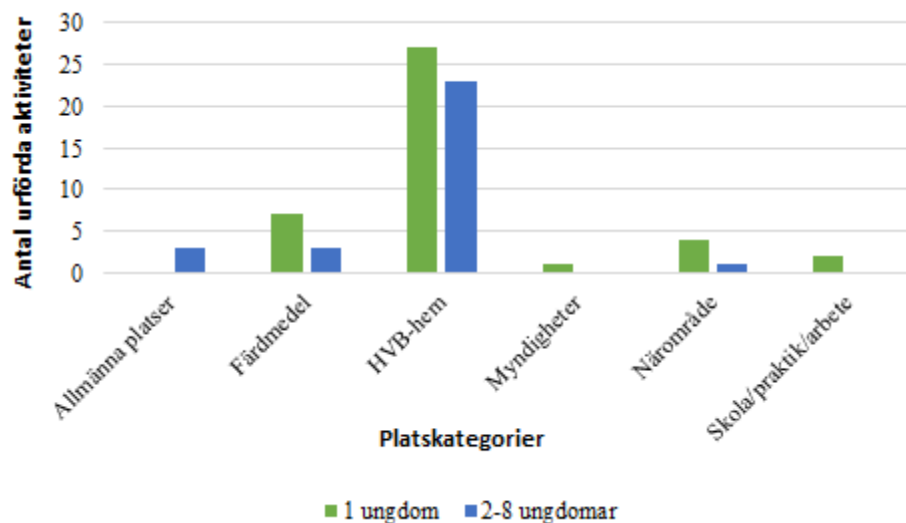
I aktivitetsdagböckerna framkom även att ungdomarna var aktiva i olika aktiviteter, på olika platser. I tabell 3 presenteras de olika aktiviteternas plats, utifrån ungdomarnas dokumentation i aktivitetsdagböckerna. Vid analysen av aktivitetsdagböckerna framkom sex platskategorier där personalen utför aktiviteterna på med ungdomarna.

Tabell 3: Förklaring av platskategorierna som framkom av aktiviteternas utförda plats som dokumenterats i aktivitetsdagböckerna

Platskategori	Beskrivning av platskategori
Allmänna platser	Aktiviteter har utförts på stan, köpcenter, badhus och idrottsanläggning
Färdmedel	Deltagare har transporterat ungdomar i bil
HVB-hem	Aktiviteterna har utförts på HVB-hemmet och i tillhörande trädgård
Myndigheter	Deltagarna har varit med ungdomarna på migrationsverket, skatteverket och bank
Närområde	Aktiviteten har utförts på gångavstånd från boendet, till exempel promenadstråk och mataffär
Skola/praktik/arbete	Deltagarna har varit med ungdomarna där deras dagliga arbetsaktivitet sker

I figur 3 presenteras antalet aktiviteter inom de platskategorier som personalen utförde individuellt med en ungdom eller med ungdomar i grupp. Majoriteten aktiviteter med personal,

både individuellt med en ungdom och med ungdomar i grupp, skedde på HVB-hemmet. Aktiviteter som utfördes utanför boendet förekom främst i ett färdmedel eller i närområdet till boendet. Detta innebär att aktiviteterna som utfördes tillsammans med personal främst begränsades till HVB-hemmen och dess närområde.

Figur 3: Aktiviteternas plats. Figuren redovisar de platser som personal utför aktiviteter på med en ensamkommande ungdom eller med ensamkommande ungdomar i grupp (2-8 ungdomar)

Kvalitativt resultat

Av innehållsanalysen från intervjuaterialet framkom sju kategorier (Tabell 3).

Tabell 3: Kategorier utformade av den kvalitativa intervjuerna

Kategorier
Samhället påverkar ungdomarnas aktivitetsmöjligheter och delaktighet i aktivitet
HVB-hemmens fokus är att främja ungdomarnas integration och självständighet
Personalens relation till ungdomarna är betydande för deras välmående och vardagsstruktur
Ungdomarnas motivation, sociala nätverk och prioritering av deras privata ekonomiska resurser påverkar deras aktiviteter

Samhället påverkar ungdomarnas aktivitetsmöjligheter och delaktighet i aktivitet

Deltagarna berättar att ungdomarna inte vet hur deras framtid kommer att se ut på grund av att de är asylsökande och inte vet om det får stanna kvar i Sverige. Några ungdomar har väntat på beslut från migrationsverket i upp till två år. Ovissheten i den utdragna asylprocessen skapar oro och stress vilket påverkar ungdomarnas mående negativt och resulterar i låg motivation till delaktighet i vardagliga aktiviteter vilket hämmar deras integration. Deltagare upplever att ungdomarnas motivation i vardagen ökar vid beviljat uppehållstillstånd och att det blir lättare för personal och ungdom att planera vardagen. Vilket leder till fler spontana aktiviteter i verksamheten.

“Många av de som har fått avslag hänger på skolgårdar, på gatan och i gäng” Deltagare 4

Deltagarna berättar att inför varje ny ungdom som flyttar in på HVB-hemmen har samhället som krav att en riskbedömning ska utföras, i syfte att kartlägga ungdomens mående och behov vid bosättningen. Kommunerna har även en satt ålder för ungdomarnas utflytt, vilket varierar mellan 18 till 21 års ålder. Deltagarna berättar vidare att ungdomen behöver följa en integreringsplan och tidigt i asylprocessen skapa en målsättning för sitt liv i Sverige. Varje ungdom tilldelas en god man som har ungdomarnas ekonomiska ansvar upp till att de är 18 år. Personen som tilldelas godmanskapet får vanligtvis en betydelsefull roll i ungdomarnas liv, berättar deltagarna. Deltagarna berättar även att arbetsterapeuter inte är inkopplade i kartläggningen av ungdomarnas behov och ingen av deltagarna har varit i kontakt med en arbetsterapeut i sitt arbete med ungdomarna.

Alla ungdomarna har skolplikt och många av de äldre ungdomarna går introduktionsprogram på gymnasiet. Det innebär att de umgås i sin homogena grupp vilket begränsar deras svenska språkutveckling och delaktighet i aktiviteter i svensk samhällskontext. Skolan ställer höga krav på ungdomarnas kunskap oavsett tidigare kunskapsnivå.

“De hänger inte riktigt med, det är för tufft och lite för högt tempo för dem i skolan. Då drar de ofta sig tillbaka och visar att ”jag bryr mig inte” Deltagare 4

Att komma in på en nationell gymnasielinje är en faktor som kan ge beviljat uppehållstillstånd. Om en ungdom har stora svårigheter med teoretiska ämnen finns det möjlighet att varva skola

med andra dagliga aktiviteter som praktik, i syfte att få ungdomen delaktig och integrerad i samhället.

Det finns ungdomar som har svårt att anpassa sig till det svenska samhället, vilket deltagarna tror beror på höga krav från samhället. Deltagarna upplever att ungdomarna misstros av samhällets befolkning, vilket bidragit till att ungdomarnas delaktighet i samhället har minskat och exkludering av vissa sociala sammanhang ökat som i sin tur har genererat i minskade aktivitetsmöjligheter. Deltagarna berättar även att samhället är återhållsamma med resurser för ensamkommande ungdomar. Vid minskade ekonomiska resurser har lett till att ungdomarna måste betala fritidsaktiviteter själva vilket genererat i att de umgås mer i sin homogena grupp på HVB-hemmen. Detta resulterar i att ungdomarna är mindre ute på aktiviteter i samhället. En annan samhällsresurs som är begränsad för ungdomarna är utbud av vård under asylsökningensprocessen, vilket påverkar deras mående negativt då ett eventuellt vårdbehov inte kan bemötas fullt ut.

Deltagarna berättar att organisationer i samhället arbetar för att främja ungdomarnas delaktighet och att skapa aktivitetsmöjligheter genom att erbjuda kontakt med en person som kan vara stödperson och vän. Dessa organisationer anordnar bland annat gemensamma sommaraktiviteter för att skapa en mötesplats där ungdomarna kan delta i en svensk kontext. Deltagarna berättar vidare att kommunerna erbjuder gratis inträde på badhus och vissa kommuner har även valt att ge bidrag till fritidsaktiviteter, pendelkort och idrottsföreningar har valt att erbjuda gratis deltagande för ungdomarna. Deltagarna upplever att ungdomarnas delaktig inom idrottsföreningar är ett bra sätt för att öka deras delaktiga i samhället, då idrotten skapar möjlighet att skapa sociala nätverk och inkluderas i en samhällskontext.

“Idrotten är /.../ ett av de absolut lättaste sätten att integrera i samhället. I de flesta fall ställer idrotten väldigt lite krav på förkunskaper som till exempel i språk och så där. Den blir inkluderande” Deltagare 1

HVB-hemmens fokus är att främja ungdomarnas integration och självständighet

Deltagarna berättar att HVB-hemmen skiljer sig i uppbyggnad av rutiner, regler och i arbetet med aktivitet beroende på vilken kommun verksamheten är belägen i. HVB-hemmens arbetssätt framställts av dem själva, i förhållande till samhällets lagar, regler, myndigheter och fördelning

av ekonomiska resurser. Vilket verksamheterna behöver förhålla sig till gällande skapande av ungdomarnas vardagsstruktur, aktiviteter och integrationsprocess. Deltagarna berättar att verksamheten arbetar utifrån ett individfokus för att främja ungdomarnas individuella aktiviteter. Rutiner som är generellt utvecklade av verksamheterna är: Pedagogiska samtal för att öka ungdomarnas samhällsorientering och utslussningslägenheter för att ungdomarna ska självständigt sköta ett eget hushåll med stöttning av personal. Matrutinerna mellan verksamheterna varierar från att ungdomarna förväntas klara av att planera och laga mat självständigt till att ungdomarna blir serverade vissa måltider på HVB-hemmen.

HVB-hemmen har olika mycket resurser att lägga på ungdomarna. En deltagare från en verksamhet med mer resurser berättar att de kan åka på utflykter med ungdomarna. Andra deltagare berättar att de inte åker på utflykter med gruppen längre. En verksamhet har även haft möjlighet att finansiera en idrottshall varje vecka och en skidresa som efterfrågats av ungdomarna. Dessa resurser har inte resterande HVB-hem i studien. Minskade resurser har lett till personalbrist vilket lett till att de inte kan vara lika delaktiga i ungdomarnas aktiviteter som förr. Minskade ekonomiska resurser har påverkat både gruppaktiviteter och individuella aktiviteter som finansieras eller utförs tillsammans med personal. Ungdomarna har på dessa HVB-hem en relativt liten möjlighet att påverka vilka aktiviteter som utförs med personal eller som finansieras av verksamheten.

Aktivitet som har högst prioritet av personalen är ungdomarnas skolgång och att de ska ha möjlighet att kunna klara av skolan. Utöver skolan är det fokus på arbete och arbetsmarknad. Deltagarna berättar att personalen hjälper och vägleder ungdomarna till att hitta arbete och för att etablera ett nätverk som gynnar deras arbetsliv. Deltagarna berättar att det är viktigt att aktivera ungdomarna under skolloven då de inte har någon naturlig sysselsättning. Verksamheter arbetar då med att aktivera ungdomar med aktivitet som gynnar deras etablering som till exempel sommarskola, praktik och arbete.

Det finns en större medvetenhet nu bland personalen i att uppmuntra ungdomarna till självständighet genom att låta ungdomarna ta större ansvar och inkludera dem i vardagliga rutiner så som att posta brev, hantera ekonomi, laga mat och planera sin dag.

“Vi gör dem ingen tjänst av att servera dem mat utan deras delaktighet. De måste ju kunna det själva någon gång” Deltagare 2

Det finns framtagna rutiner i verksamheten som personalen har som riktlinjer för att främja ungdomarnas delaktighet i vardagliga aktiviteter. Att inkludera ungdomarna i vardagliga aktiviteter främjar deras självständighet i framtiden när de behöver kunna klara sig själva i samhället, berättar deltagarna. Personalen är främst stöttande till en början i ungdomens process att finna aktiviteter. När de skapat sig ett socialt nätverk och aktiviteter de tycker om brukar ungdomarna vara självständiga i dem.

“Du ska kunna ta dig till centralstationen själv för att kunna träffa din kompis. Kanske inte första gången, kanske inte andra gången, men kanske tredje gången. Så det handlar om att vara behjälplig men också att successivt lägga över mer ansvar på ungdomen” Deltagare 3

Personalens relation till ungdomarna är betydande för deras välmående och vardagsstruktur

Deltagarna upplever att personalen har en viktig roll i ungdomarnas liv, en roll som inte enbart fokuserar på etablering och integration. Personalen är de konstanta vuxna i ungdomarnas vardag som indikerar en trygghet. De vägleder ungdomarna i deras förhållningssätt mot omvärlden och i utvecklingen till att bli vuxen. Deltagarna berättar att personalen har en föräldrafunktion för ungdomarna och att ungdomarna kan se personal som deras närmaste personer. Personalen har en betydande roll i att upprätthålla deras i vardagsstruktur genom att fråga hur de mår, hur dagen varit och planering av dagen till exempel genom att vid behov påminna om att passa tider och transportera samt vid stöttning av matrutiner, upprätthålla dygnsrytm och skolgång. Läxläsning är en aktivitet personalen hjälper ungdomarna frekvent med i vardagen och som de upplever positiv för relationen med ungdomarna.

“Vi lär dem planera sin vardag. Har du läxor, gör dem innan för att du inte kommer att orka sen. Som när det är middag. Alltså det är allt runt omkring, vi kan hjälpa ungdomarna. /.../ Precis som att man har en förälder på plats ”Deltagare 1

Deltagarna berättar att många av ungdomarna i verksamheten inte är i behov av vård och klarar sig ganska bra själva. Deltagarna berättar dock att det är vanligt att ungdomarna har sömnproblematik. Det finns ungdomar som är traumatiserade och behöver behandlande åtgärder och då har personalen ett ansvar att hjälpa dem till en vårdkontakt. Ett bra sätt att bemöta

ungdomar som är traumatiserade är att erbjuda ett stort utbud och variation av aktiviteter, berättar deltagarna. Personalen har en betydande roll att se ungdomarnas mående i vardagen och ett ansvar att kunna bemöta ungdomar i båda situationerna. Deltagarna upplever däremot att de skulle behöva kompetensutveckling i att hantera svåra samtal och situationer med ungdomarna.

Ungdomarnas motivation, sociala nätverk och prioritering av deras privata ekonomiska resurser påverkar deras aktiviteter

Ungdomarnas vardagsrutiner består främst av skola, praktik, arbete och möten med myndigheter, berättar deltagarna. På helgerna har ungdomarna mindre regler och rutiner att förhålla sig till än under vardagarna. Då finns det mer utrymme för ungdomarna att umgås med vänner eller personal och utföra andra önskade aktiviteter. Vanligt förekommande aktiviteter på ungdomarnas fritid är idrott, umgås med vänner och olika typer av gruppaktiviteter. En annan vanligt förekommande aktivitet är läsläsning som de väljer att prioritera. De aktiviteter ungdomarna utför på fritiden är utefter deras intresse och motivation till aktivitet.

“Helgerna är väldigt varierande. Många umgås med sina vänner /.../ Matcher är ganska vanligt eller att vara tränare i en idrottsförening” Deltagare 1

Deltagarna berättar att ungdomarna umgås mycket med vänner och med varandra på boendet. Ensamkommande ungdomar ser sig som en gemensam grupp som är i samma situation, med en förståelse och gemenskap mellan varandra, upplever deltagarna. När ungdomarna är nyanlända umgås de generellt i grupp på HVB-hemmet. När ungdomarna umgås i en större grupp tenderar individer att aktivera sig i vad gruppen är intresserad av och inte i vad individens intresse av aktivitet är. Ungdomar som är landsmän och delar samma modersmål brukar umgås mer i grupp över tid. Ungdomar som är ensamma i sitt ursprung får inte lika mycket utrymme i gruppen men bli mer självständiga och hittar egna intressen och aktiviteter i vardagen. Deltagarna berättar att dessa ungdomar tenderar att socialisera sig mer med svenska ungdomar och lär sig det svenska språket snabbare.

Majoriteten av ungdomarna har bevarat mat- och musikkultur från sina hemländer. Deltagare berättar att friande av persiskt nyår och födelsedagsfirande är bra exempel på aktivitet där ungdomarnas kulturella bakgrund blir tydlig. Firande av bland annat ramadan förekommer

också, men det är mindre strikt då ungdomarna sällan är djup religiösa. Om ungdomarna vill utföra en aktivitet som är kopplad till deras kultur brukar de själva ta initiativ till det, men att personalen stöttar dem i det.

“Vid exempelvis födelsedagar så bjuder de in sina vänner och spelar musik, dansar och äter /.../ Det är typisk en sådan grej, hur de gör det med kulturen. Då gör de det oftast utifrån sitt eget med eget ansvar, de fixar det själva” Deltagare 3

Deltagarna berättar att ungdomarna har varierade möjligheter att påverka sina aktiviteter relaterat till tillgängliga resurser. Ungdomarna har möjligheter att påverka dagliga aktiviteter som rör val av praktikplats och arbetsplats. Aktiviteter på fritiden är utifrån deras vilja men de begränsas av deras begränsade ekonomiska resurser då de måste finansiera fritidsaktivitet själva. Många av ungdomarna skickar även pengar varje månad till sina familjer som är kvar i hemlandet. Då de har begränsat med ekonomiska resurser tenderar kostnaden till fritidsaktiviteter att bortprioriteras. Andra faktorer som begränsar ungdomarnas aktivitetsmöjligheter är deras avsaknad av sociala nätverk i samhället, brist på kunskap och förståelse hur olika system i samhället fungerar och vart tillgänglig information kan nås. Det kan vara den sociala förståelsen för en annan kultur och aktiviteternas utförande som i slutändan är det svåraste att lära sig, berättar deltagarna. Trots olika faktorer som begränsar ungdomarnas aktivitetsmöjligheter är de generellt duktiga på att sysselsätta sig med aktiviteter på fritiden.

Diskussion

Resultatdiskussion

Olika aspekter och faktorer påverkade ungdomarnas aktiviteter med och utan personal. Det viktigaste resultatet att belysa och diskutera var ungdomarnas möjlighet till aktivitet samt yttre faktorer påverkan som samhällets lagar, myndigheter, organisationer, ekonomiska resurser, HVB-hemmens arbetssätt och dess tillgängliga personal samt personalens roll och relation till ungdomarna.

Resultatet i studien visade på att ungdomarna hade aktiviteter och en fritid som var baserad på deras motivation och individuella intressen med deras möjlighet att påverka aktiviteterna. På vardagarna hade ungdomarna en vardag som präglades av skolplik, möten med myndigheter, HVB-hemmens arbetssätt och arbete eller praktik. Wernesjö (2014) belyser att det vanligen finns ett varierat utbud av aktiviteter för ensamkommande barn och ungdomar bosatta på HVB-hem i Sverige. För att främja välmående och hälsa behövs aktiviteter i vardagen som individen uppfattar som meningsfulla (Eklund, 2010; Trimboli & Taylor, 2016). Ungdomarnas aktiviteter var influerade av deras kulturella bakgrunder och av den svenska kulturen, vilket Nayar, Hocking och Giddings (2012) och Pooremamali (2012) argumenterar är viktigt för en god integration.

Upplevelse av aktivitetsberövning är subjektiv (Morville, 2014) och är något som ungdomarna kunde ha upplevt. Studiens resultat visade att ungdomarna hade möjlighet att delta i varierande fritidsaktiviteter, skola, praktik, arbete och aktiveras under ledighet, vilket vuxna flyktingar inte upplevt att de har möjlighet till (Eklund, Persson, Pooremamali och Östman (2015). Samma utsträckning av aktivitetsberövning för ungdomarna har inte identifierades i tidigare forskning som hos vuxna flyktingar. Detta kunde bero på varierande rättigheter i relation till ålder då ensamkommande barn har fler rättigheter i samhället än flyktingar som anländer och är över 18 år (Wernesjö, 2014).

Resultatet redovisade att samhället hade en misstro till ensamkommande ungdomar och att detta bidrog till ett utanförskap i samhället. Studien visade att samhället främjade aktivitet till exempel genom gratis inträde på badhus, vilket främjar att ungdomarna skulle ha möjlighet till att lära sig simma. Samhället begränsade aktivitet för ungdomarna genom till exempel höga krav på god prestation i skolan. Kommunerna i studien fick tilldelade olika ekonomiska förutsättningar för att kunna skapa förutsättningar till ungdomarnas aktiviteter, vilket skapade en orättvisa i förhållande till aktivitet. Studiens resultat visade att ungdomarnas prestationer i skolan påverkar deras utgångsläge för ansökan av uppehållstillstånd, vilket delgavs som stressfullt för ungdomarna. Asylsökningprocessen var en extern faktor som studiens resultat visade påverka ungdomarnas välmående negativt vilket i sin tur påverkade ungdomarnas motivation till aktivitet och integration till samhället. Detta resultat styrks av Wernesjö (2014) med ungdomarnas perspektiv

då situationen som asylsökande påverkar deras välmående negativt på grund av ovisshet om framtiden. När kommuner även har satt en åldersgräns för boendetiden på HVB-hemmen ställde samhället kravet att ungdomarna var tvungna att klara sig själva från den dagen de nådde bestämd åldersgräns. Enligt Kaukko och Wernesjö (2017) kan samhällets höga förväntningar på deras delaktighet och för mycket självständighet i en tidig ålder minska viljan att ta ansvar för sitt eget liv senare. Visionen aktivitetsrättvisa diskuterar hur samhället har ett ansvar och en skyldighet att skapa aktivitetsmöjligheter för befolkningen (Stadnyk, et al., 2014). Resultatet visade att ungdomarna främjades i aktivitet av samhället i viss mån, men flera aspekter som höga krav, asylsökningprocessen, begränsad vård under ansökningsprocessen och begränsade resurser till ungdomarna begränsar ungdomarnas aktivitetsmöjligheter, vilket strider mot FN:s barnkonvention i att barnets bästa alltid ska tillgodoses (Regeringskansliet, 2011).

Studiens resultat visade att aktiviteter som utfördes med personal är till störst del begränsade till boendemiljön och att ungdomarna umgås mycket med kompisar och ofta i större grupper om de härstammar från samma ursprung. Att ha kontakter och aktiviteter utanför närmaste närheten genererar i att ungdomarna kan prestera bättre i skolan (Aytar & Brunnberg, 2016).

Gruppdynamiken i större grupp visade studiens resultat på att ungdomarna vanligtvis aktiverade sig gemensamt vilket begränsade deras integration till samhället. Det är vanligt med vänskapsrelationer som är grundade i att barnen och ungdomarna kommer från samma land men den viktigaste relationen för ungdomarna är vänskapsrelationer med jämnåriga (Wernesjö, 2014). Ungdomar som var ensamma i sitt ursprung aktiverade sig mer individuella aktiviteter och tenderade att blir mer integrerad och självständiga i samhället.

Studiens resultat visade att personalen på HVB-hemmen arbetade med att skapa vardagsstruktur för ungdomarna till exempel genom stöttning av matrutiner, upprätthållning av dygnsrytm och dagliga aktiviteter som skola, arbete och praktik samt sysselsättning över ledighet. Att ha en vardagsstruktur främjar välmående och hälsa (Eklund, 2010; Trimboli & Taylor, 2016). Kaukko och Wernesjö (2017) stärker i sin studie personalens positiva funktion för ungdomarnas vardagsstruktur. Läxhjälp upplevdes som en positiv aktivitet i studiens resultat och detta styrks av Aytar och Brunnberg (2016). Aytar och Brunnberg (2016) menar att om personal hjälper ungdomen med läxor stärker det relationen sinsemellan vilket i sin tur skapar möjlighet att arbeta

vidare med andra områden med ungdomen. Personalen hade ett tydligt fokus på att ungdomarna skulle bli integrerad i arbetsmarknaden, skaffa en anställning och ha förmågan att bibehålla ett betalt arbete när deras dagliga aktivitet blir arbete istället för skola. Enligt Pooremamali, Morville och Eklund (2017) främjar betalt arbete delaktighet och integration till samhället vilket i sin tur genererar i en upplevelse av tillfredsställelse i vardagen.

Resultatet av studien visade att personalens roll speglade en föräldrafunktion på HVB-hemmen och att kompisar samt god man också var betydelsefulla vilket bidrar till en gemenskap och känsla av samhörighet för ungdomarna. Men på grund av personalbrist på boenden hade ungdomarna begränsade möjligheter att påverka aktiviteter som utförs tillsammans med personal i studien, vilket innebär begränsning av tid med en vuxen i deras vardag. Enligt Wernesjö (2014) är ensamkommande barn och ungdomars relationer viktiga för deras upplevda trygghet och välmående. Trots att de inte har ett traditionellt föräldrahem är relationerna de skapar sig i deras vardag betydelsefulla för en hemkänsla (Wernesjö, 2014). Angel och Hjern (2004) styrker att en väsentlig del som ensamkommande barn och ungdom är att hantera förlusten av sin förälder. En förlust som enligt Wernesjö (2014) bidrar till en känsla av ensamhet för ungdomarna. Studiens resultat visade att ungdomarna kunde uppleva personal på boendet som sin närmaste. En negativ aspekt av detta är att ungdomarna kan utveckla en känsla av ensamhet av denna relation då personal endast är tillgängliga när de arbetar (Herz & Lalander, 2017).

Denna studie belyste personalens perspektiv av ungdomarnas aktiviteter och aktivitetsmöjligheter. Det är relevant att även undersöka ungdomarnas perspektiv i deras upplevelse av aktiviteter och aktivitetsmöjligheter vid bosättning på HVB-hem. Ensamkommande barn och ungdomars erfarenheter av mottagande, upplevelse av delaktighet och känsla av tillhörighet i deras dagliga liv i Sverige är bristfällig i forskning (Wernesjö, 2014).

Klinisk relevans för arbetsterapi

Studiens resultat visade att ungdomarna inte hade kontakt med en arbetsterapeut i verksamheten. Arbetsterapeuter skulle teoretiskt kunna anställas av verksamheterna och bidra till utveckling av arbetet med aktivitet på individ- och gruppnivå. Arbetet med individuell mätbar

målsättning och visualisering av ungdomarnas utveckling över tid, vilket Sivertsson (2016) stärker i tidskriften Sveriges arbetsterapeuter, skulle kunna utvecklas. Sivertsson (2016) förklarar vidare att aktivitetsvetenskap kan tillämpas i arbete med ensamkommande barn och ungdomar oavsett deras tidigare livserfarenheter. Genom att använda arbetsterapeutisk behandling kan klienter uppnå viktig förändring som kan ge känsla av kontroll och mening i nya svåra livssituationer (Kielhofner & Forsyth, 2012a).

Det är av vikt att HVB-hemmen har ett aktivitetsperspektiv i sitt arbete då aktivitet visar goda resultat för integration och välmående (Morville, 2014; Pooremamali, 2012). Resultatet visade att många av ungdomarna inte var i behov av vård men att det var vanligt att de lider av sömnproblematik. En arbetsterapeut skulle vara av nytta i att arbetet med ungdomars sömnrutiner och eventuella hjälpmedel som till exempel tyngdtäcken. Genom en arbetsterapeut skulle personalstyrkan kunna få stöttning och vägledning i arbetet med aktivitet och att ha aktivitet som ett redskap med fokus att stärka ungdomarnas identitet och roller, delaktighet och känsla av sammanhang.

Metoddiskussion

För att uppfylla studiens syfte valdes mixad metod (Creswell, 2009) vilket skapade förutsättningar att diskutera resultatet av aktivitetsdagböckerna i förhållande till personalens erfarenhet av aktivitet i verksamheterna genom de halvstrukturerade intervjuerna. Författarna ansåg att en mixad metod gav studien ett djup och en rättvis bild av studiens ämne, vilket Creswell (2009) beskriver rama in ämnets komplexitet. Metoden som användes hade förutsättningar att skapa ett trovärdigt resultat av ungdomarnas aktivitetsmöjligheter på HVB-hemmen, men med bara tre deltagande verksamheter begränsades detta. Studiens kvantitativa och kvalitativa resultat kan ifrågasättas i validitet enligt Kristensson (2014) och i trovärdighet (*eng. trustworthiness*) enligt Lincoln och Guba (1985) på grund av lågt antal deltagare.

Bekvämlighetsurval användes för att finna studiens deltagare på grund av begränsade resurser och tidsutrymme. Kristensson (2014) uppger att använda ett bekvämlighetsurval är lämpligt om deltagare snabbt behöver rekryteras, nackdelen är att det finns risk för begränsad variation. Fyra

deltagande verksamheter var studiens utgångspunkt, men det var inte genomförbart under studiens tidsutrymme. Det var hög bortfallsfrekvens av deltagare under studiens förlopp. Under rekryteringen kontaktades 22 verksamhetschefer och 19 av dem tackade nej på grund av tidsbrist och omorganiseringar. Troligen ville verksamhetscheferna inte belasta sin personal med mer jobb än de redan hade. Många av verksamheterna var turbulenta med omorganiseringar, tidsbrist och med frekventa avslag av uppehållstillstånd med påföljande upprörda känslor som måste hanteras flera gånger per vecka. Dessa aspekter skapade svårigheter i rekrytering av deltagare till studien. Det fanns inte möjlighet att ta kontakt med personalen som arbetade på HVB-hemmen då de hade skyddad identitet. Istället var det verksamhetscheferna som avgjorde vilka verksamheter som deltog. Uppfattningen var att de som deltog i studien hade en väl uppbyggd verksamhet med tydliga strukturer med en vilja att dela med sig av verksamheten till studier och övriga organisationer, vilket påverkar studiens överförbarhet (*eng. transferability*) enligt Lincoln och Guba (1985). De tre verksamheter som deltog i studien innebar viss geografisk spridning av datainsamling då de var belägna i olika skånska kommuner med två kommunala verksamheter och en privat driven verksamhet. Utefter Graneheim och Lundman (2004) var antalet deltagare eller spridning av verksamheter inte tillräcklig för att studien ska ha en god överförbarhet (*eng. transferability*) och tillförlitlighet (*eng. credibility*).

Studien inkluderade inte ungdomarnas upplevelse av aktivitetsmöjligheter och hur de upplevde deras möjligheter till att påverka sina aktiviteter i vardagen vilket är en begränsning. Deras perspektiv togs inte med då de är minderåriga och deras deltagande behövde godkännas av en målsman. Ytterligare en aspekt av att ungdomarnas perspektiv inte togs med var att undgå en språklig barriär som skulle kunnat erfordra tolk. Det skulle ha varit tidskrävande och en ekonomisk kostnad som studien inte hade förutsättningar till. Utefter resurser och tidsutrymme inriktades studien på personalen som datainsamlare. Fördelaktigt hade varit om studien bejakat både personalens och ungdomarnas perspektiv av aktivitet och aktivitetsmöjligheter, då perspektiven hade kunnat komplettera varandra.

Instrumentet, aktivitetsdagbok, valdes då aktivitetsdagboken hade förutsättningar till relevant datainsamling i förhållande till studiens syfte. Kristensson (2014) menar att kvantitativ forskning lyfter det faktum att data kan mätas i siffror vilket kan analyseras objektivt och bidra till ökad

validitet. Informationen till deltagarna om hur instrumentet, aktivitetsdagbok, skulle genomföras skedde via ett informationsbrev (Bilaga 1) och genom inledande instruktioner i dokumentet innefattande aktivitetsdagboken vid utdelning av instrumentet (Bilaga 2). Instruktionerna skulle fördelaktigt även ges muntligt till deltagarna vid utlämning, då instruktionerna av aktivitetsdagboken delvis missuppfattades eller inte fullföljdes. Detta orsakade bortfall av efterfrågad data. En av tre verksamheter hade inte utrymme att genomföra en aktivitetsdagbok vilket sågs som bortfall av datainsamling. Kristensson (2014) förklarar att frånvaro av bias, till exempel bortfall av data, påverkar studiens validitet negativt.

I studien genomfördes fyra intervjuer. En femte intervju var planerad men avbokades av deltagaren på grund av tidsbrist relaterat till avslagsbeslut av uppehållstillstånd för ett par ungdomar. På grund av lågt antal deltagare och bortfall av deltagare kan tillförlitlighet (*eng. credibility*) och överförbarhet (*eng. transferability*) i det kvalitativa resultatet enligt Lincoln & Guba (1985) ifrågasättas.

För att minimera variation av längd och fyllighet av information i intervjuerna skapades två intervjuguider enligt Kvale och Brinkman (2014). Att använda en intervjuguide ökar studiens giltighet (*eng. dependability*) enligt Graneheim och Lundman (2004). Trots framtagna intervjuguider varierade intervjuernas längd och fyllighet av information som deltagarna uppgav. Studiens giltighet (*eng. dependability*) och verifierbarhet (*eng. confirmability*) kan därför ifrågasättas enligt Lincoln och Guba (1985) och Graneheim och Lundman (2004). Då deltagarnas förutsättningar såg olika ut vid genomförande av datainsamling ökade risken att resultatet inte speglade verkligheten. Intervjuernas varierande längd berodde på att deltagarna hade olika möjligheter att avsätta tid till intervjuerna. Kvalitativ dataanalys skedde enligt Graneheim och Lundman (2004) då det var utformat för kvalitativ data baserat på intervjuer. Att författarna var två som analyserade data höjer studiens tillförlitlighet (*eng. credibility*) och verifierbarhet (*eng. confirmability*) då analysen tenderade att bli mer korrekt då det inte bara var en person som tolkade resultatet (Lincoln & Guba, 1985; Graneheim & Lundman, 2004).

Den forskning författarna främst identifierade relaterat till ensamkommande barn och ungdomar härstammade från ett samhällsvetenskapligt perspektiv. Studiens resultat diskuterades i förhållande till den identifierade forskningen utifrån ett aktivitetsperspektiv.

Slutsats

Ensamkommande barn och ungdomar erbjuds en variation av aktiviteter och aktivitetsmöjligheter vid bosättning på HVB-hem i Sverige. Barnen och ungdomarna har en vardag som de har möjlighet att påverka utefter deras intresse och motivation i förhållande till begränsade ekonomiska resurser och av boendet resurser. Ungdomarnas aktiviteter påverkas av hur de väljer att prioritera deras ekonomiska resurser och det är vanligtvis fritidsaktiviteter som blir bortprioriterade. Om HVB-hemmen får förutsättningar att finansiera en fritidsaktivitet som ungdomen uppfattar som meningsfull kan det främja ungdomarnas välmående och delaktighet i samhället. Ungdomarna utsätts för långa väntetider för besked av uppehållstillstånd och samhället ställer höga krav på ungdomarna i deras integration, vilket påverkar deras välmående negativt och genererar i låg motivation till att integrera och engagera sig i aktiviteter. Personalen arbetar individinriktat på HVB-hemmen med fokus på integration och självständighet. Personalen har en betydelsefull roll för ungdomarnas vardagsstruktur och integration samt en betydelsefull relation för ungdomarna. Det är därför viktigt att relationen får det utrymme som behövs för att utvecklas. På grund av personalbrist begränsas ungdomarnas tid med personalen och personalen begränsas i att vara delaktig i ungdomarnas aktiviteter.

En arbetsterapeut skulle kunna bidra med utveckling av verksamheternas aktivitetsfokus och utveckla användandet av aktivitet som ett redskap för integration och välmående. En arbetsterapeut skulle kunna hjälpa personalen att arbeta med ungdomarnas vardagsstruktur med fokus på aktivitetsbalans både genom att vägleda personal och i kontakt med barnen och ungdomarna. Många ensamkommande barn och ungdomar har förlorat viktiga roller från sina hemländer och det är därför viktigt med ett nytt identitetsskapande genom aktivitet. För att främja ungdomarnas aktiviteter behöver de ekonomiska resurserna från samhället öka för att

kunna expandera personalstyrkan och för att kunna möjliggöra viss finansiering av barnen och ungdomarnas aktiviteter. Asylansökansprocessen behöver även kortas för att främja ungdomarnas välmående. Dessa faktorer har stor inverkan på ungdomarnas motivation till aktivitet och begränsar deras aktivitetsmöjligheter. Fortsatt forskning erfordras för att undersöka ensamkommande barn och ungdomars upplevelser av aktivitetsmöjligheter på HVB-hem för att deras behov av aktivitet bättre ska kunna tillgodoses.

Referenser

Angel, B. & Hjern, A. (2004). *Att möta flyktingar* (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur

Aytar, O. & Brunnberg, E. (2016). *Empowering Unaccompanied Children in Everyday Life in a New Country: A Resilience Support Centre in Sweden Evaluated from the Perspective of Program Theory* [Elektronisk resurs]. Hämtad från <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:911534/FULLTEXT01.pdf>

Bejerholm, U. (2010a). *Occupational balance in people with Schizophrenia*. *Occupational Therapy In Mental Health*, 26(1), 1-17. doi:10.1080/01642120802642197

Bejerholm, U. (2010b). Aktivitetsengagemang. I M. Eklund (Red.), *Aktivitet och relation - Mål och medel inom psykosocial rehabilitering* (s. 131-151). Lund: Studentlitteratur.

Brunnberg, E. (2015). Ensamkommande barn och unga på flykt - att växa upp utan familj eller i ett transnationellt familjesystem. I M. Darvishpour & C. Westin (Red.). *Migration och etnicitet - Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige* (2 uppl., s. 219-240). Lund: Studentlitteratur.

Christiansen, C., & Townsend, E. A. (2014). An introduction to Occupation. In C., Christiansen, & E.A. Townsend. (Eds). *Introduction to occupation: the art and science of living* (2.ed. p.1-34). Harlow: Pearson Education Limited

Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. (3.ed.). United States of America: SAGE Publications.

Eklund, M. (2010). Aktivitet, hälsa och välbefinnande. I M., Eklund, B., Gunnarsson, & C., Leufstadius. (Red.), *Aktivitet och relation- Mål och medel inom psykosocial rehabilitering*. (s. 19-39). Lund: Studentlitteratur.

Eklund, M., Persson, D., Pooremamali, P. & Östman, M. (2015). Facing challenges during occupation: Middle eastern immigrants' paths to occupational well-being in Sweden. *Journal Of Occupational Science*, 22(2), 228-241. doi:10.1080/14427591.2013.790667

Erlandsson, L., & Persson, D. (2014). *ValMo-modellen : ett redskap för aktivitetsbaserad arbetsterapi*. Lund : Studentlitteratur.

Gupta, J., & Sullivan, C. (2013). The Central Role of Occupation in the Doing, Being and Belonging of Immigrant Women. *Journal Of Occupational Science*, 20(1), 23-35. doi:10.1080/14427591.2012.717499

Gustafsson K, Fioretos I and Norström E (2012). *Between empowerment and powerlessness: Separated minors in Sweden*. *New Directions for Child and Adolescent Development*, (136), 65. doi:10.1002/cad.20011

Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* no. 2: 105. *SwePub*, EBSCOhost. doi:10.1016/j.nedt.2003.10.001

Herz, M., Lalander, P. (2017). *Being alone or becoming lonely? The complexity of portraying 'unaccompanied children' as being alone in Sweden*. *Journal of Youth Studies*. doi:10.1080/13676261.2017.1306037

Hocking, C. (2017). Occupational justice as social justice: The moral claim for inclusion. *Journal Of Occupational Science*, 24(1), 29-42. doi:10.1080/14427591.2017.1294016

Huot, S., Laliberte Rudman, D., Dodson, B., & Magalhães, L. (2013). Expanding Policy-Based Conceptualizations of 'Successful Integration': Negotiating Integration through Occupation following International Migration. *Journal Of Occupational Science*, 20(1), 6-22. doi:10.1080/14427591.2012.717497

Hvbguiden. (u.å). AB Sweid i Helsingborg. Hämtad 2017-10-02 från <http://www.hvbguiden.se/hvb-ovriga-hem-for-barn-och-unga-025-ar/skane-lan/helsingborg/sweid-sf-ab/11752>

Kaukko, M. (2015). *Participation in and beyond liminalities: action research with unaccompanied asylum-seeking girls*. (Doctoral thesis, University of Oulu, Oulu) Retrieved from <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=3&sid=79d2a737-95b9-407d-8c3b-5aec50a9dab0%40sessionmgr4007&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmUmc2NvcGU9c2l0ZQ%3d%3d#db=edsndl&AN=edsndl.oai.union.ndltd.org.oulo.fi.oai.oulu.fi.isbn978-952-62-0989-0>

Kaukko, M. & Wernesjö, U. (2017). *Belonging and participation in liminality: Unaccompanied children in Finland and Sweden*. *Childhood*, (1), 7. doi:10.1177/0907568216649104

Kielhofner, G. & Forsyth, K. (2012a). Aktivitetsengagemang: Hur klienter uppnår förändring. I G. Kielhofner. (Red). *Model of human occupation - Teori och tillämpning* (s. 167-179). (C. Falk, K. Falk & H. Stedman, Övers.). Lund: Studentlitteratur.

Kielhofner, G. & Forsyth, K. (2012b). Dimensioner av görandet. I G. Kielhofner. (Red). *Model of human occupation - Teori och tillämpning* (s. 101-108). (C. Falk, K. Falk & H. Stedman, Övers.). Lund: Studentlitteratur.

Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (S. E. Torhell, Övers. 3. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Kåhlin, I. (2016). Låt oss göra skillnad! *Arbetsterapeuten: Tidskrift för Sveriges arbetsterapeuter*, (2), 5.

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.

Migrationsverket. (2017a). Ensamkommande barn. Hämtad 2017-09-25 från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Ensamkommande-barn.html>

Migrationsverket. (2017b). Fakta om migration. Hämtad 2017-09-27 från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Fakta-om-migration.html>

Migrationsverket. (2017c). Gymnasielagen. Hämtad 2017-09-25 från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Gymnasielagen.html>

Migrationsverket. (2017d). Om ensamkommande barn och ungdomar. Hämtad 2017-09-26 från <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar.html>

Migrationsverket. (2017e). Översikter och statistik från tidigare år. Hämtad 2017-12-19 från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar.html>

Morville, A-L. (2014). *Daily occupations among asylum seekers- Experience, performance and perception*. Department of Health Sciences, Lund University

Mänskliga Rättigheter. (u.å). Vilka rättigheter finns det? Flyktingars rättigheter. Hämtad 2017-09-27 från <http://www.manskligarattigheter.se/sv/de-manskliga-rattigheterna/vilka-rattigheter-finns-det/flyktingars-rattigheter>

Nayar, S., Hocking, C., & Giddings, L. (2012). *Using Occupation to Navigate Cultural Spaces: Indian Immigrant Women Settling in New Zealand*. Journal Of Occupational Science, 19(1), 62-75. doi:10.1080/14427591.2011.602628

Orban, K. (2016). Familjens aktivitetsmönster. I A., Eliasson, H., Lidström, M., & Peny-Dahlstrand. (Red). *Arbetsterapi för barn och ungdomar*. (s.35-42). Lund: Studentlitteratur

Peny-Dahlstrand, M. (2016). Aktivitets betydelse för barn och ungdomar. I A., Eliasson, H., Lidström, M., & Peny-Dahlstrand. (Red). *Arbetsterapi för barn och ungdom*. (s.23-32). Lund: Studentlitteratur.

Pooremamali, P. (2012). *Culture, occupation and occupational therapy in a mental health care context : the challenge of meeting the needs of Middle Eastern immigrants*. (Doctoral thesis, University of Malmö, Malmö). Retrieved from <http://eds.a.ebscohost.com/eds/search/basic?vid=0&sid=8ef5e491-f13a-4872-ada4-f64af068ba7b%40sessionmgr4008>

Pooremamali, P., Morville, A., & Eklund, M. (2017). *Barriers to continuity in the pathway toward occupational engagement among ethnic minorities with mental illness*. *Scandinavian Journal Of Occupational Therapy*, (4), 259. doi:10.1080/11038128.2016.1177590

Regeringskansliet. (2011) *FN:s konventioner om mänskliga rättigheter*. (Artikelnummer: A11.017) Hämtat från <http://www.regeringen.se/49baf9/contentassets/d6d5653029e14e338a4b86f5f4b34c6b/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. [Elektronisk resurs]. Hämtad från <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>

Sivertsson, M. (2016). Mellan två liv. *Arbetsrapporten: Tidskrift för Sveriges arbetsterapeuter*, (2), 18-21.

Socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Hämtad från Riksdagens webbplats: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Stadnyk, R., Townsend, E. & Wilcock, A. (2014) Occupational Justice. In C., Christiansen & E.A., Townsend. (Eds), *Introduction to occupation: the art and science of living*. (2.ed., p. 307-336). Harlow: Pearson Education Limited.

Trimboli, C., & Taylor, J. (2016). *Addressing the occupational needs of refugees and asylum seekers*. Australian Occupational Therapy Journal, 63(6), 434-437. doi:10.1111/1440-1630.12349

United Nations High Commissioner for Refugees. (1951). *Convention and protocol relating to the status of refugees*. Genève: United Nations High Commissioner for Refugees.

Wernesjö, U. (2014). *Conditional belonging: listening to unaccompanied young refugees' voices*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis

Whiteford, G. (2014). Occupational Deprivation: Understanding Limited Participation. In C., Christiansen & E.A., Townsend. (Eds), *Introduction to occupation: The art and science of living*. (2.ed., p. 281-306). Harlow: Pearson Education Limited

Bilaga 1 - Informationsbrev

LUNDS UNIVERSITET
Medicinska fakulteten

Aktivitetsmöjligheter för ensamkommande barn och ungdomar bosatta på hem för vård och boende

Hej!

Vi är två studenter som heter Terese Sjö Dahl och Rebecka Kjellberg. Vi studerar vid Lunds Universitet på Arbetsterapeutprogrammet termin sex.

Vi ska denna termin skriva vår kandidatuppsats och har intresserat oss av aktivitet i förhållande till integration för ensamkommande barn och unga som bor på hem för vård och boende (HVB-hem). Med denna studie vill vi kartlägga vilka aktiviteter de utför på i sina boenden tillsammans med personal. Vi har nu kontaktat er då vi skulle behöva hjälp med att komma i kontakt med personal som arbetar med barn och unga på olika HVB-hem och som är intresserade av att delta i vår studie.

Om ni väljer att delta eller inte vore vi tacksamma för en återkoppling. Detta för att vi behöver planera vår datainsamling utefter de verksamheter som är intresserade av att delta.

En kortfattad projektplan

Syfte

Syftet med studien är att kartlägga de aktiviteter som personal erbjuder ensamkommande barn och unga bosatta på hem för vård och boende och undersöka personalens erfarenheter kring användandet av aktivitet i verksamheten.

Metod

En personal utses som kontaktperson för datainsamlingen. Studiens tillvägagångssätt kommer bestå av två steg. Första steget är en aktivitetsdagbok som fylls i av personal som vill delta i studien. Aktivitetsdagböcker är ett arbetsterapeutiskt bedömningsinstrument för att kartlägga aktivitetsmönster under dygnet. Det innebär att personal ska skriva ner varje gång gruppen påbörjar en ny aktivitet som personalen medverkar i eller aktivitet som personalen har skapat förutsättningar till. En personal för en dagbok under sitt arbetspass och lämnar sedan över dagboken till nästa personal som jobbar resterande tid av dygnet. Tre dygn ska dokumenteras, varav två vardagar och en helgdag, i dagboken och dessa dygn väljs ut av verksamheten.

Andra steget är att en till två personal från varje verksamhet som har varit delaktig i aktivitetsdagboken kommer att bjudas in till en intervju. Syfte med intervjun att undersöka personalens erfarenheter kring aktivitet i sin verksamhet. Intervjuprocessen kommer att ta cirka en timme och hålls fördelaktigt i en tyst miljö där det passar personalen.

Tidsplan

Vi tänker oss att utlämning av dagböcker till verksamheten sker mellan vecka 43-44, via mail, telefonkontakt, av chef eller att vi kommer ut till verksamheten. Vi gör det som passar er. För att det ska finnas möjlighet för verksamheten att vara flexibla med dagböckerna kan de fyllas i valfritt mellan vecka 43-45. De avslutande intervjuerna hålls gärna mellan vecka 44-46, beroende på när det passar verksamheten.

Etiska aspekter av studien

Deltagandet i studien är helt frivillig och det finns möjlighet att dra sig ur när som under studiens gång utan skyldighet till förklaring. Deltagandet sker anonymt, er arbetsplats och personuppgifter kommer att avidentifieras så fort datainsamlingen har bearbetats. Uppgifterna som insamlas kommer endast att användas till kandidatuppsatsen och efter examinationen av uppsatsen kommer rådata att förstöras.

Uppgifter kring de ensamkommande barn och unga kommer inte att hanteras. Studien är endast intresserad av de aktiviteter som personalen erbjuder gruppen och antalet deltagare vid aktiviteterna.

Om ni vill ta del av studiens resultat skickar vi det gärna till er. Det hade varit roligt om studiens resultat kan återkopplas till verksamheterna som varit med och bidragit till studien.

Med Vänliga Hälsningar, Rebecka Kjellberg och Terese Sjö Dahl

Vid övriga frågor eller funderingar kring studien och dess innehåll, vänligen kontakta

Rebecka Kjellberg,
arbetsterapeutstudent

Email:
arb15rkj@student.lu.se

Tele.nr: 0733858002

Terese Sjö Dahl,
arbetsterapeutstudent

Email:
arb15tsj@student.lu.se

Tele.nr: 0738060982

Lina Magnusson,
handledare

Email: lina.magnusson@med.lu.se

Bilaga 2 - Aktivitetsdagbok

Aktivitetsdagbok

Denna aktivitetsdagbok är inspirerad av ett standardiserat arbetsterapeutisk bedömningsinstrument. Instrumentet är ursprungligen utformat för ett individperspektiv och för att kartlägga individens aktivitetsmönster. Vi har reviderat aktivitetsdagboken till viss del för att den ska passa vårt syfte. Vår version av instrumentet är framtaget för att kunna kartlägga vilka aktiviteter som utförs i verksamheter över tid.

Aktivitetsdagboken ska fyllas i under 3 dygn, 2 vardagar och 1 helgdag. Nedan kommer en beskrivning vad som kan skrivas i varje kolumn:

1. Aktivitet: Skriv vilken aktivitet som påbörjats i förhållande till den tiden på dygnet aktiviteten startats.
2. Antal: Skriv hur många barn och ungdomar på boendet som deltar i aktiviteten. I denna kolumn ska personalen inte inkluderas.
3. Social miljö: Här ska du fylla i om aktiviteten har planerats av personalen eller om en boende har önskat aktiviteten och personalen har skapat förutsättningar för att aktiviteten har genomförts eller deltagit. Skriv även gärna om aktiviteten är en rutin som görs regelbundet eller om den var spontan för detta tillfälle.
4. Plats: Vart befann ni er när aktiviteten utfördes?
5. Reflektion: Här skriver du dina reflektioner på hur aktiviteten fungerade. Till exempel: Var gruppen/individerna positivt/negativt inställda inför aktiviteten? Hur betedde sig gruppen/individerna under aktiviteten, var de delaktiga? Hur var reaktionen i efterhand på aktiviteten, positiva/negativa?
Skriv kort med några ord. Om du har övriga reflektioner kan du skriva mer på ett separat papper och markera vilken aktivitet reflektionen tillhör.

Exempel på en potentiell dagbok:

Tid	Aktivitet Vad gjorde du?	Antal (hur många deltog, grupp eller individ)	Social miljö Aktivitet initierad av personal eller barn och ungdomar?	Plats Vart utfördes aktiviteten?	Reflektioner Hur fungerade aktiviteten?
17.00	Laga mat	1	Förbestämt att laga mat. Boende bestämde maträtt.	I köket	Positiv stämning. Barnen blev nöjda med resultatet.
18.00	Äta	3	Gemensamma måltider	Matsalen	Positiv stämning. Några som inte vill delta och åt själva.
19.00					
20.00	Gå promenad	6	Rutin i verksamheten. Görs varje onsdag	Utomhus, närområdet	Ett antal barn neg. inställda till promenad.

Verksamhet: _____ Datum: ____/____/____/

Tid	Aktivitet Vad gjorde du?	Antal (hur många deltog, grupp eller individ)	Social miljö Aktivitet initierad av personal eller barn och ungdomar?	Plats Vart utfördes aktiviteten?	Reflektioner Hur fungerade aktiviteten?
00.00					
01.00					
02.00					
03.00					
04.00					
05.00					
06.00					
07.00					
07.30					
08.00					
08.30					
09.00					
09.30					
10.00					
10.30					
11.00					
11.30					
12.00					
12.30					
13.00					
13.30					
14.00					

14.30					
15.00					
15.30					
16.00					
16.30					
17.00					
17.30					
18.00					
18.30					
19.00					
19.30					
20.00					
20.30					
21.00					
21.30					
22.00					
22.30					
23.00					

Hur spenderades dagen, var det en typisk dag? Ringa in: JA NEJ

Om du svarade nej ovan, vad var i så fall avvikande? (Svara nedan)

Bilaga 3 - Intervjuguide för personal

Datum: _____ Intervjuare: _____ Verksamhet: _____ Antal barn: _____ Åldersspann: _____ Ca hur länge bor barnen på boendet: _____ Intervjuns längd: _____	Personal Kön: _____ Ålder: _____ Utbildning: _____ Hur länge har personalen arbetat i verksamheten: _____
--	--

Anser du att aktivitetsdagboken som är ifylld speglar hur verksamheten ser ut?

Är det några reflektioner om aktiviteterna i aktivitetsdagboken som du vill berätta mer om?

Skulle du kunna berätta hur en vanlig dag ser ut för dig på arbetet?

Hur ser en vanlig vardag ut för ungdomarna på ert boende?

Hur ser en helgdag ut för ungdomarna?

Brukar ungdomarna åka iväg på aktiviteter ute i samhället?

- I så fall vilka aktiviteter brukar det vara?

Vad är din roll som personal gentemot barnen som bor på boendet?

Vad anser du att du som personal har för ansvar när det kommer till de aktiviteter ungdomarna har möjlighet att utföra?

Vilka aktiviteter prioriterar du att barnen ska ha möjlighet att utföra?

- Varför just dessa aktiviteter?

När du planerar en aktivitet med eller för barnen, brukar du då ha ett syfte med aktiviteten?

Har du upplevt aktiviteter som fungerar bättre eller sämre att utföra med ungdomarna?

- har du något exempel?

Anser du att barnen och ungdomarna har ett utrymme till att uttrycka sin kulturella bakgrund på boendet?

När du planerar en aktivitet för eller med barnen, har du då barnens etniska bakgrund som en aspekt?

Upplever du att det finns faktorer som hindrar eller främjar aktivitet för ungdomarna?

- till exempel ekonomiska, engagemang från samhället, fysiska eller psykiska hinder.

Vilken möjlighet, anser du, att barnen har att kunna påverka vilka aktiviteter de utför?

Hur tycker du att verksamheten har förändrats över tid i förhållande till prioritering av aktivitet? Hur var det förr och hur är det nu?

Har du några övriga reflektioner som inte har tagits upp under intervjun?

En sista fråga, har du varit i kontakt med en arbetsterapeut i ditt arbete?

Bilaga 4 - Intervjuguide för enhetschef

Datum: _____ Intervjuare: _____ Verksamhet: _____ Antal barn: _____ Åldersspann: _____ Ca hur länge bor barnen på boendet: _____ Intervjuns längd: _____	Personal Kön: _____ Ålder: _____ Utbildning: _____ Hur länge har personalen arbetat i verksamheten: _____
--	--

Hur ser en vanlig vardag ut för ungdomarna på ert boende?

Hur ser en helgdag ut för ungdomarna?

Brukar ungdomarna åka iväg på aktiviteter ute i samhället?

Hur ser måltiderna ut för ungdomarna på er boende?

Vilka aktiviteter anser du är viktiga att ungdomarna ska ha möjlighet till att utföra?

Personalen, vad har de för roll i ungdomarnas liv?

Vad anser du att personalen har för ansvar när det kommer till aktiviteter som ungdomarna har möjlighet att utföra?

På vilket sätt jobbar personalen med att möjliggöra aktivitet för ungdomarna?

På vilket sätt har barnen möjlighet att påverka sina aktiviteter?

Har ungdomarna utrymme till att uttrycka sin kulturella bakgrund i gruppboendet?

Vid planering av aktiviteter i verksamheten, finns det ett medvetet syfte till vad aktiviteten kan hoppas att resultera i för ungdomarna?

Upplever du att det finns faktorer som hindrar eller främjar aktivitet för ungdomarna?

- till exempel ekonomiska, engagemang från samhället, fysiska eller psykiska hinder.

Har verksamheten förändrats i synen på aktivitet över tid anser du? Hur var det förr och hur är det nu?

Har du några övriga reflektioner som inte har tagits upp under intervjun?

En sista fråga, har du varit i kontakt med en arbetsterapeut i ditt arbete?

Bilaga 5 - Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Jag har tagit del av informationen om *Aktivitetsmöjligheter för ensamkommande barn och ungdomar bosatta på HVB-hem*.

Jag har också tagit del av informationen att deltagandet är frivilligt och att jag kan avbryta när som helst utan att behöva ange orsak.

Härmed ger jag mitt samtycke till att delta i studien.

Underskrift av studiedeltagare

Underskrift av student

_____
Ort, datum

_____
Ort, datum

_____
Underskrift

_____
Underskrift

_____
Telefonnummer

_____
Telefonnummer

_____
Postadress: Institutionen för hälsovetenskaper, Box 157, 221 00 Lund. *Besöksadress:* Baravägen 3, Lund
Telefon: 046-222 00 00 vx. *Telefax* 046-222 18 08